

Nærdemokratiske ordninger; hørings svar AV

Asker Velforbund støtter tanken om å styrke lokaldemokratiet og bidra til bedre kommunikasjon mellom lokalbefolkningen og lokalsamfunnets ulike interessegrupper og kommunens sentrale politikere og administrasjon, nedfelt i Fellesnemndas vedtak om å etablere minst tre Lokalsamfunnsutvalg 05.04.2019.

Vi peker likevel på at et helt nytt forvaltningsnivå som ikke bygger på nettopp den viktigste nærdemokratiordningen som allerede forvalter lokalbefolkningens interesser og kjenner lokale behov og slikt sett fungerer i hovedsak meget godt (altså velforeningene), vil fremstå både som virkelighetsfjernt og urealistisk. Det vil dessuten stå i fare for å virke selvmotsigende i forhold til begrunnelsen for den pågående kommunereformen.

Asker Velforbund mener derfor at de påtenkte lokalsamfunnsutvalgene i større grad bør bygge på velforeningene, og foreslår:

- At valgkomitélederne i de berørte lokale velforeningene samlet bør utgjøre valgkomitéen som foreslår kandidater til utvalgene
- At områdets velforeningers eksisterende og avtroppende styremedlemmer vurderes for kandidatur i utvalget og at disse utgjør to av fem, eventuelt tre av syv medlemmer i utvalget.
- At kriteriene for valg i større grad må være kompetansebasert og basert på lokalområdets behov og forhold, ikke *bare* strengt fundert i sammensetning av ulike interessegrupper. Utvalget søkes sammensatt ut fra et ønske om heterogenitet i bakgrunn og spesialisering, også velforeningsrepresentantens bakgrunn tatt i betraktning

Viktig med definert nedslagsfelt

Dersom man på en slik måte velger å bygge videre på og styrke velbevegelsens samfunnsmessige verdi som nærdemokratiordning istedetfor å velge en løsning som snarere vil underminere velforeningenes virksomhet, vil man ha et vesentlig bedre utgangspunkt for folkelig aksept for ordningen, og for tilgang til økt politikerforståelse for lokale behov.

Videre peker vi på at man klarere må definere utvalgets geografiske nedslagsfelt. Skal hvert utvalg fokusere på det aktuelle lokalsamfunn og dets direkte oppland (hvilket vil føre til ulik forvaltningspraksis og grad av nærkontakt mellom ulike deler av kommunens befolkning), eller skal hvert utvalg representere hele kommunedelen (med risiko for å miste «lokalpreg»)? Slik vi tolker ordningen i et eventuelt kommunalt full-lanseringsperspektiv, vil det være vanskelig å argumentere for at noen deler av Nye Askers befolkning skal styres og støttes på ett vis, og andre deler på et annet vis. Da må også prøveordningen ta utgangspunkt i en slik tanke, altså slik at hvert utvalg skal ha en «kommunedel» som nedslagsfelt.

Asker Velforbund ser ikke de foreslåtte oppgaveutvalg som like relevante i forhold til velforeningenes virksomhet, og har derfor ingen klare synspunkter på disse.

Den foreslåtte evaluering av ordningene på bakgrunn av følgeforskning, ser vi som svært viktig.

Asker Velforbunds analyse

Gitt begrunnelsen for forslaget om «lokalsamfunnsutvalg» (kort sagt å styrke lokaldemokratiet og kommunikasjon mellom lokalbefolkning og kommunens politikere), kan det være på sin plass å minne om at en stor del av befolkningen i gamle Asker hverken ønsket en utvidelse av kommunen eller at en eventuell utvidelse skulle skje sydover. På den annen side var det et klart flertall for sammenslåing med Asker i både Røyken og Hurum.

Vi minner om dette fordi vi ser det som en sannsynlig politisk utfordring at en «nærdemokratireform» slik den nå er beskrevet, fort kan tolkes av befolkningen som en erkjennelse fra politikerne at «Nye Asker» blir i overkant stor for å opprettholde god forståelse hos kommunestyret og administrasjonen av de ulike lokalsamfunnenes behov og utfordringer. Man synes i praksis å innføre et nytt nivå for lokalpolitikk og forvaltning (om enn i begrenset form og grad) for å kompensere for økende størrelse, hvilket kan fremstå som en selvmotsigelse for begrunnelsen for reformen, i og med at man kan ane både økt byråkratisering og økte forvaltningskostnader som en følge – begge effekter som er nær motsatsen av de gevinster man søker med reformen. Vi nevner dette, fordi vi mener det er tilrådelig å se på spørsmålet om hvordan tanken om et mer aktivt nærdemokrati løses best, med en slik ikke usannsynlig befolkningsmessig skepsis i hu.

Gammel og veletablert bevegelse

Velbevegelsen i Norge er over 240 år gammel. Vellenes Fellesorganisasjon (VFO) har 2.200 lokale velforeninger og grendelag som medlemmer. Disse representerer over en million husstander. AV er en regional koordinator og rådgiver for Askers velforeninger og har i «gamle» Asker 66 medlemmer, i realiteten alle velforeninger med en registrert aktivitet. En hovedoppgave for AV i 2019 er å bidra til inkludering av velforeningene i Røyken og Hurum i vårt regionale fellesskap. Det er gjennomført forskjellige tiltak for å få med disse foreningene som medlemmer i AV. Til nå har vi fått seks nye medlemsforeninger fra Røyken og Hurum, mens vi har etablert kontakt med ytterligere rundt 25 foreninger.

Nærdemokratisk formål

I forbindelse med spørsmålet om nærdemokratiske ordninger, kan det være på sin plass å sitere et sentralt avsnitt fra standard formålsparagraf i lokale velforeninger:

Velforeningen representerer befolkningen i sitt område overfor kommunen og andre offentlige instanser. Foreningen skal ivareta velområdets interesser som et hørings- og samarbeidsorgan overfor andre instanser og er befolkningens talerør utad i saker som vedrører områdets og befolkningens interesser.

Alle velforeninger skal ha en valgkomite, hvis innstilling foreligger til årsmøtet, velforeningens høyeste beslutningsinstans. På årsmøtet blir velforeningens regnskap diskutert og neste års budsjett behandlet, og valg av styre samt valgkomite finner sted. Når dette sammenholdes med formålsparagrafen, er det for oss åpenbart at velforeninger må sees som nettopp en «nærdemokratisk ordning». I «Drøftingsnotat til P1» datert 11.12.2017 bekreftes også (s. 1) at By- og regionforskningsinstituttet (NIBR) i sin typologi for nærdemokratiske ordninger peker på velforeninger som en slik ordning.

All den stund velforeninger er en veletablert og tradisjonsrik nærdemokratiordning i Norge, forbauser det oss at hverken Asker kommunes administrasjon eller Fellesnemnda i sitt arbeid med utvikling av nærdemokratimodeller synes å ha vurdert og diskutert velforeningenes mulige rolle.

Dersom man eventuelt skulle mene at dagens velforeninger ikke er optimalt tilpasset behovet slik man ser det, burde det være naturlig å diskutere en modifisering eller en supplerende modus

og/eller ulike samarbeidsløsninger. Det kan være fristende å stille spørsmålet om man her ser en parallell til politikeres ellers mye omtalte og kritiserte tendens til å foretrekke å bygge helt nye bygninger/ny infrastruktur snarere enn å videreutvikle og vedlikeholde eksisterende løsninger etter hvert som teknologi, trender og behov endres.

Konkurrent til veletablert ordning

Fra AVs side har det i dialogen med Fellesnemnda vært pekt på at særlig «lokalsamfunnsutvalgene» som løsning, slik den foreløpig er foreslått utformet, fremstår som en konkurrent til, og en nedvurdering og dermed på sikt underminering av velforeningenes samfunnsviktige og verdifulle arbeid. Vi er blitt forsikret om at dette på ingen måte er intensjonen. Vi oppfatter denne forsikring som velment, men noe virkelighetsfjern, og vil i det følgende gå nærmere inn på hvordan vi mener Fellesnemndas intensjon med «lokalsamfunnsutvalg» kan og bør realiseres, basert på et mer konkret og konstruktivt samvirke med dagens velforeninger.

I utgangspunktet mener vi det ville være kontraproduktivt dersom Asker i sitt forsøk på å styrke nærdemokratiet skulle undergrave den mest etablerte og i mange lokalsamfunn best fungerende nærdemokratiske institusjonen vi har. Samtidig er det ikke til å stikke under en stol at ikke alle velforeninger fungerer like godt. Man ser både regionale forskjeller, og variasjon over tid. Både Vellenes Fellesorganisasjon og Asker Velforbund som regional aktør ser at dette er en utfordring for velinstituttet. Nettopp derfor er vi opptatt av at nærdemokratiordningen ikke skal undergrave velforeningenes arbeid ytterligere.

Mangel på frivillig kompetanse

Ordningen slik Fellesnemnda og Administrasjonen så langt forestiller seg den, vil svekke den hittil eneste fungerende nærdemokratiordningen, nemlig velforeningene. Vi ser i Asker at enkelte velforeninger midlertidig legges ned i mangel av frivillige ildsjeler som er villige til å ofre sin fritid uten godtgjørelse til fellesskapets beste. Etableringen av offentlige lønnede stillinger (som i nærmiljøsentraler) reduserer behovet for velforeningenes arbeid og kan i enkelte situasjoner føre til nedleggelse.

Vi som følger velforeningsarbeidet på nært hold, føler det er vår plikt å peke på at ordningen med lokalsamfunnsutvalg slik den nå er tenkt, åpenbart vil ha en slik svekkende effekt på velforeningens posisjon og rolle og dermed underminere rekrutteringen av lokal kompetanse til dette viktige arbeidet.

I en situasjon med større kommuner og dermed økt behov for mer aktiv kommunikasjon mellom lokalbefolkning og kommunepolitikere, vil et slikt resultat være svært negativt for demokratiet.

Hver husstand sitt lokalsamfunnsutvalg

I vurderingen av nye Askers behov, har Fellesnemnda uttalt at de ser for seg minst tre «lokalsamfunnsutvalg», som i første omgang skal utprøves og evalueres i tre lokale sentre. I utredningene som har vært gjort, kan det synes som man på sikt kan være åpen også for mer enn tre, dersom man finner at ordningen fungerer etter hensikten, som er:

- Å styrke lokaldemokratiet gjennom å legge til rette for at innbyggere, lokale lag og foreninger og andre aktører har mulighet til å ta del i – og få medansvar for – saker som angår lokalsamfunnet
- Sikre forpliktende og bred dialog mellom lokalsamfunnene og de folkevalgte om saker som angår lokalsamfunnene

Vi forstår utredningene og dialogen så langt dithen at hver husstand i Nye Asker (dersom utvalgordningen etter evaluering finnes å fungere som ønsket), skal kunne identifiseres som

tilhørende et slikt «lokalsamfunnsutvalg», og at man tenker seg fem eller kanskje seks slike utvalg. At hvert lokalsamfunnsutvalg skal representere hele «kommunedelen», er så vidt vi forstår ikke eksplisitt uttrykt, men synes logisk, demokratisk sett. På den annen side formuleres en del av intensjonen dithen at det kan virke som disse utvalgene er ment å fokusere kun på sentrene og deres umiddelbare omland, siden «styrking av lokal identitet» synes å være et aktuelt delmål. Vi er likevel usikre på hvordan en slik fokusering på geografisk begrensede lokale sentre eventuelt vil fortone seg i et demokratisk perspektiv. Dette vil innebære at bosted ville bestemme hvordan kommunen forholder seg til deg som borger. Det er derfor viktig at en eventuell prøveordning formateres med tanke på utvalgenes lokale nedslagsfelt, tilsvarende hvordan en eventuell full gjennomføring på kommunebasis er tenkt.

Støtter styrking av nærdemokratiet

Vi støtter fullt ut hovedformålet med den påtenkte ordningen, og anser at en styrking av nærdemokratiet vil være fundamentalt positivt. En slik styrking vil kunne bidra til et bredere og sterkere samfunnsengasjement – både lokalt og kommunalt.

Fra Asker Velforbunds perspektiv, er innføringen av en ny nærdemokratiordning av typen «lokalsamfunnsutvalg» derfor potensielt interessant. Vi mener likevel at en vil ha vesentlig større mulighet for å styrke nærdemokratiet i Asker dersom man i større grad ser valg av og sammensetning av disse utvalgene i mer direkte sammenheng med velforeningene, og bruker anledningen en slik nyordning representerer til å stimulere og styrke velforeningene og utnytte de allerede åpenbart verdifulle ressursene som denne frivillige lokaldemokratiske institusjonen utgjør på sitt beste.

I denne sammenheng er det også viktig å erkjenne at Asker på mange vis er en foregangskommune. Et prøveprosjekt som dette vil vekke betydelig interesse i andre kommuner. Da er det svært verdifullt at velinstituttet allerede eksisterer nasjonalt, og at en videreføring av erfaringene fra Asker basert på en styrking av velforeningene dermed vil være enkelt å forlenge til andre kommuner.

Skeptisk til streng sektorrepresentasjon

Ved i større grad å ta utgangspunkt i velforeningene i forbindelse med en slik nyordning vil grepet i sterkere grad fremstå som en naturlig videreutvikling og styrking av et alt veletablert og velfungerende nærdemokrati. Dette vil etter vår vurdering gi større sannsynlighet for at ordningen vil bli sett på som en lokalsamfunnsgevinst som med stor legitimitet vil kunne bidra til bedre kommunikasjon mellom lokalbefolkningen og kommunens sentraladministrasjon og politikere, snarere enn en potensielt sett kostbare forvaltningsnyordning som innføres som en direkte konsekvens av at kommunen er blitt for stor til å opprettholde tilstrekkelig kontakt med befolkningen.

I «utkast til retningslinjer for lokalsamfunnsutvalg i nye Asker kommune» indikeres at man ser for seg fem–syv medlemmer, med en sammensetning fra ulike definerte samfunnsgrupper. Innstillingen av disse skal gis av en valgkomite, og medlemmene skal etter utkastet oppnevnes av kommunestyret med utgangspunkt i valgkomiteens forslag.

Vi er usikre på hvorvidt den sektorrepresentasjon som indikeres i utkastet, er hensiktsmessig for en lokaldemokratisk ordning. En slik ordning baserer seg på tillit til valgte representanter fra lokalbefolkningen og personlig motivasjon og innsatsvilje for ulønnet arbeid til fellesskapets beste fra. Disse viktige kriterier for kandidatene kan lett komme i konflikt med en strikt sektorsammensetning. Litt avhengig av hvor utbredt et slikt lokalt utvalgs geografiske ansvar er tenkt, kan en også se at syv medlemmer vil kunne vise seg å være noe knapt, med tanke på kandidatenes lokalkjennskap til hele det geografiske nedslagsfeltet.

Vi vil peke på at velforeningenes valgkomitéer allerede er i funksjon, og at disse er nominert til sin oppgave nettopp fordi de kjenner lokalsamfunnet svært godt. Så vidt vi kan se, burde det være enkelt for velforeningenes valgkomitéer i lokalsamfunnsutvalgets nedslagsfelt å spille en aktiv rolle også i innstillingen av kandidater til lokalsamfunnsutvalget – med utgangspunkt i de kriterier som vedtas av Fellesnemnda på basis av høringsen.

Lokalsamfunnsutvalg basert på velforeningene

Asker Velforbund vil derfor foreslå at

- Lederne i velforeningenes valgkomitéer i lokalsamfunnets definerte nedslagsfelt (muligens med krav til minimumsstørrelse på de aktuelle velforeningene) samlet utgjør valgkomitéen for «lokalsamfunnsutvalget»
- Tre av de syv medlemmene, evt to av fem (dvs et mindretall, men et betydelig mindretall) velges fra velforeningenes eksisterende eller avtroppende styremedlemmer
- Når det gjelder utvalgets øvrige sammensetning er det som nevnt vår oppfatning at de kilder til bakgrunn som kommunen indikerer i sitt utkast, alle representerer kriterier som vil være verdifulle, men som bør avveies ut fra lokale forhold – dog slik at heterogenitet i bakgrunn bør tilstrebes, også velforeningsrepresentantenes bakgrunn tatt i betraktning. Lokal bosetting og bakgrunn vil være en selvfølge, se dog vår anførsel om behovet for å klargjøre utvalgets nedslagsfelt.

Dette vil innebære en synlig anerkjennelse av velforeningenes verdi og legitimitet som nærdemokratisk institusjon, og innebære styrket rekruttering til velforeningenes styrer, samtidig som lokalsamfunnsutvalget dermed vil få bedre legitimitet i lokalbefolkningen enn om også valgkomiteen skulle utpekes av kommunestyret. Et «lokalsamfunnsutvalg» som utpekes av kommunestyret etter råd fra en valgkomite nominert av det samme kommunestyret, vil etter vår vurdering ikke ha nødvendig lokal forankring og legitimitet. Et slikt utvalg vil, som nevnt, dermed stå i fare for å reflektere en erkjennelse i befolkningen av at nye Asker som storkommune snarere skaper mer byråkrati enn mindre. I ordningen kan også ligge en erkjennelse av at kommunestyret ikke har nødvendig lokalkunnskap og nærhet til å treffe realistiske beslutninger i tråd med de enkelte lokalsamfunns behov. At kommunestyret forbeholder seg rett til formelt å utpeke medlemmene eller unntaksvis fravike valgkomiteens innstilling, vil være naturlig.

En løsning i tråd med vår skisse vil innebære en ønsket styrking av velforeningsinstituttet, en effekt som i seg selv vil gi konseptet for lokalsamfunnsutvalg større legitimitet.

Lokalsamfunnsutvalg mer samfunnshelhetlig

Selv om de aktuelle oppgaver og formål med utvalget i stor grad sammenfaller med velforeningens oppgave, ligger det et viktig skille i det forhold at en velforening kun skal arbeide for fellesskapets interesser, hvilket vil innebære at spesielle interessegrupper (som ikke desto mindre utgjør en viktig og selvfølgelig del av virksomheten i et lokalsamfunn) ikke kan tilgodesees særskilt av velforeningen. Dette har sin årsak i at enkelte grupper kan være i interessekonflikt med deler av velforeningens medlemsmasse, og at velforeningenes finansielle rygrad så langt er medlemsfinansiering.

Derfor vil et lokalsamfunnsutvalg ha et friere mandat til å tenke aktivt og samfunnshelhetlig i saker hvor velforeningen isolert vil måtte avstå fra å ha synspunkter. Samtidig er det ikke tvil om at velforeningenes representanter i utvalget trolig vil være de som har best innsikt i lokalsamfunnet og deres behov, og derfor likevel vil ha et spesielt velfundert grunnlag for sine meninger og aktiviteter i egenskap av lokalutvalgsmedlem.